

Tanulságos igék a Prédikátor könyvéből

Értelmünk alkalmatlan az isteni dolgok felfogására. Könnyen válik az Istennel szembeni ellenállás központjává. Az ember veszélyesebb, mint az állat, mert értelmes lény. S az értelem nemcsak korlátozott, hanem bűnös is. Ezért megváltásra van szüksége.

2.

Örömmel – Váltás irányt!

6.

Tények és tévhit a medvékről

7.

AZ ERDÉLYI REFORMÁTUS EGYHÁZKERÜLET GYÜLEKEZETI LAPJA

ÜZENET

XXXIII. ÉVF. • 17. SZÁM
2022. SZEPTEMBER 1.
ÁRA 1,50 LEJ

Örömet okozni boldogságot jelent

Beszélgetés Borsos Melindával, egyházkerületünk nőszövetségének elnökével

A nyáron tartotta éves közgyűlését egyházkerületünk nőszövetsége, amelyet éppen tíz éve, 2012-től vezet Borsos Melinda. Ebből az alkalomból az elnök asszonnyal hitről, munkáról, önkéntes szolgálatról beszélgettünk.

– A kommunizmus vallásellenes rendszerében nőtt fel. Hogyan és mikor találkozott az egyházi tanítással?

– Erdélyben a nagy egyházellenességnek nem sikerült kiirtania az emberek szívéből az Istent vetett hitet. Apai nagyapám presbiter, templomba járó ember volt. Első emlékeim közé tartozik a lefekvés előtti imádság, amit nagymamától tanultam. Szüleim egyszerű munkás emberek voltak, egyikük sem volt párttag.

4.

Erdélyi egyházkerületünk nőszövetsége idén a székelyföldi Sóváradon tartotta éves közgyűlését

Forrás: reformatus.ro

Felhangosított életünk

Késő este álldogálunk egy kis közösségi ház színpada mellett, szerencsétlenségünkre éppen egy ember nagyságú hangfal szomszédságában, és beszélgetni próbálunk. Na persze...

Az ünneplőbe öltözött gyermekek egykedvűen járják a táncot, az unalom és fáradtság egyvelege látványosan kiütözik egymás mellé. Nem ők tehetnek róla, késő este van, a bálos fellépők még délben elkezdték táncos körútjukat, estére már legalább tucatnyi utcasarkon, helyszínen felléptek, lerí róluk a fáradtság.

Időnként mégis belefeledkezünk műsorukba, aztán újra felvesszük a beszélgetés fonalát. Persze nem beszélgetés ez. Ott az ormótlan hangfal tövében inkább annak álcázott ordibálása egymás fülébe. Egy idő után immár rekedtessé vált hangon megállapítjuk: valahogy hangosabb lett a világ. A kultúrfelelős mondja ezt, akinek van tapasztalata arról, hogyan váltak ünnepeink, eseményeink évről évre egyre hangosabbakká az eltelt évtizedek alatt.

3.

„Merjünk nagyok lenni”

Nagy lépést ünnepelhetett Kézdivásárhelyen a református kollégium: június 12-én a templom és református óvoda mellett az iskola új épületszárnyát is átadták, az intézmény ugyanekkor felvette Csiha Kálmán néhai püspök nevét. A viszonylag fiatalnak számító kollégium folyamatos fejlődésben van, megbecsült, erős intézménnyé vált az évek során, ahol családias hangulat, diák-központú oktatás és összetartó közösség várja a fiatalokat.

5.

Tanulságos igék a Prédikátor könyvéből 10.

„A bölcs ember szájának
beszéde kedves, a bolondot
azonban saját nyelve nyeli
el.” (Préd 10,9)

Mire jó az értelem?

Ha e fejezetet elolvassuk, azt a címet adhatnánk neki: az emberi értelem dicsérete. A nagy kérdés az, egyezik-e ez a dicséret a Szentírás tanításával. Mert hányszor figyelmeztet a Biblia az emberi gondolkodás korlátozottságára: hogy a magunk értelmére ne támaszkodjunk, és ehhez hasonló. Nem látjuk a Szentírás első lapjain, hogy hova vezetett a tudás utáni vágy az első emberpár életében? Figyelemre méltó, hogy Jézus nem tudósokat hív el tanítványoknak, hanem egyszerű embereket. Azt mondja Péternek, miután az vallást tesz róla, hogy ezt nem test és vér, azaz nem az emberi értelem jelentette ki neki.

A butaságot lehetetlen kiirtani. A legnagyobb gond a buta emberrel az, hogy nem látja be azt, mindig másokat tart annak.

Jézus a lelki szegényeket mondja boldognak, és feltör ajkán a kiáltás: hálát adok neked, Atyám, hogy ezeket elrejtetted a bölcsék és értelmesek elől, de a kisedeknek megjelentetted. Úgy tűnik, Jézus az emberi értelemben olyan akadályt lát, amely elzárja az utat Isten országa előtt. Emberi értelmünk alkalmatlan az isteni dolgok felfogására, sokszor szembemegy azzal. Az értelem könnyen válik az Istennel szembeni ellenállás központjává. Az ember sokkal veszélyesebb, mint az állat, mert értelemmel rendelkező lény. S az értelem nemcsak korlátozott, veszélyes, hanem bűnös is. Ezért megváltásra van szüksége. Pál azt mondja, a

kereszt az emberi értelem számára bolondság. Mert az értelem számára tényleg képtelenség, hogy az lenne a világ jótévője, akinek semmije sincs. Az segít a világon, aki maga is segítségre szorul. Az ígér szabadítást, aki maga is kereszt-hoz van szegezve.

Épp ezért annál feltűnőbb, hogy ez az értelem mégis dicséretben részesül. Isten az ő jóságában és hosszútűrésében nem veti meg teremtményét, így a mi értelmünket sem. És annak ellenére, hogy a Biblia ismeri az értelem korlátozottságát, veszélyességét, mégsem veti azt el. A Szentírás sok olyan embert mutat be, akinek okosságát Isten felhasználta az ő tervében. Ábrahám bölcs szolgáját, Eliézert, vagy Salamont, aki a bölcs melléknevet is kapta. De gondolhatunk Józsefre Egyiptomban, Mózesre, Áronra, Dánielre, Esdrásra és Nehémiásra is. Az asszonyok közül is sokan kaptak éles értelmet: Sára, Rákhel, Ráhab és Ruth.

Jézus ilyet is mond: legyetek szelídek, mint a galambok, és okosak, mint a kígyók. A Biblia sehol sem dicséri a butaságot. Ismerjük Spurgeon híres mondását: Istennek nincs szüksége a mi tudásunkra, de még kevésbé a mi tudatlanságunkra.

Próbáljuk meg hát az értelemnek ezt a dicsőhimnuszát értelmezni. A prédikátor tudja, hogy minden hiábavaló, így nyilván az értelem is. Ám azt is, hogy ezt az Isten szolgálatában mégis használni lehet és kell is. Távol áll tőle, hogy az emberi értelmet túlértékelje. Ez abban is meglátszik, hogy az emberi értelem dicséretét a bolondság, a butaság bemutatásával kezdi, ami nagy károkat okozhat. Ahogy egy döglött légy elég a parfüm megrontásához, úgy egy kis bolondság óriási bajt okozhat.

Ezt az emberi butaságot lehetetlen kiirtani. A legnagyobb gond a buta emberrel az, hogy nem látja be azt. A buta mindig másokat tart

annak, magát pedig a legokosabbnak. A helyes önismeret teljességgel hiányzik belőle.

Nagyon érdekes ezek után, hogy azt mondja, a butasággal a magas körökben is lehet találkozni. De bölcsességre, megfontoltságra nem csak fenn van szükség, mert az élet leghétköznapiabb dolgaiban is komoly megfontolás, bölcs mérlegelés szükséges. Az élet tele van veszélyes helyzetekkel, sokszor a nagy dolgokban vigyázunk, a kicsikben meg csúnyán elbukunk.

Szükség van az értelemre nemcsak döntéseinkben, mindennapi munkánkban, hanem a beszédünkben is. A nyelvünket is értelmesen, bölcsen kell használnunk. A buta akkor is beszél, amikor hallgatnia kellene, a bölcs csak jó időben és jó helyen szólal meg. A prédikátor különös példát hoz fel, a kígyóbűvölőjét, aki túl későn bűvöli el a kígyót, miután az már megharapta. A bölcs mindig használ a beszédével, a buta mindig kárt okoz okatlan fecsegésével.

Az embernek nemcsak a munkához, a beszédhez, hanem a hallgatáshoz is szüksége van az értelemre. Léteznek olyan helyzetek, amelyekre az értelem azt mondja: most a legjobb dolog, amit tehetsz, a hallgatás. Itt olyan korszakról beszél, amikor a trónon egy magatehetetlen gyermek ül. Olyan tanácsadói vannak, akik a napot evéssel kezdik, pedig tanácskozással kellene. Ahol ilyen helyzet van, ott szakadozik a tető, csepeg a ház, mondja, nyilván jelképes beszéddel. Az emberi könnyelműségnek a tetőfoka az, amikor a királyi palota beázik. Jaj az olyan országnak, népnek, ahol a vezetők csak vigaságot tartanak és mulatoznak. Az ilyen időben az okosnak, bölcsnek hallgatnia kell. Ilyenkor már nem használ a beszéd. Mert a falnak is füle van, még a telefonokat is lehallgatják, az égi madár is elviszi a szót. Mi, akik idősebbek vagyunk, ezeket az időket jól ismerjük. Egy viccért is súlyos börtönöveket lehetett kapni az ötvenes években.

Az értelem tehát nagy ajándék, de veszélyes is lehet. Ezért kellett Jézusnak azt is megváltania a gólgotai kereszten, hogy azt Isten dicsőségére, országa építésére jól használjuk.

| LŐRINCZ ISTVÁN |

Tamási Áron 125

„**N**incs módunkban kitérni a hűség elől.” Tamási Áron 125 Emlékév – hirdeti az óriásplakát, amely Farkaslakán a falu szülőtjére irányítja a figyelmet. A temető mögötti virágos parkban, a két cserefa közötti síron, mint mindig, nemzeti színű szalagok gyűjteménye. Szemben a Hargitáról származó sok tonnás bazalttömb síremlék, „több tonnás hegyi beszéd”, a szülőföldhöz ragaszkodás legjellegzetesebb erdélyi alkotása. A kövön ez a felirat olvasható: „Törzsében székely volt, fia Hunniának. Hűséges szolgája bomlott századának.” A faragóművészek, Szervátiusz Jenő és fia, Tibor tiszteletére munkásságukat ismertető fényképkiallítás látogatható az egykori elemi iskola épületében, ahol a Kossuth-díjas író elsajátította a betűvetés rejtélyeit. További szabadtéri fotókiallítást tekinthet meg a sírhoz elzarándokoló utas,

amely a végakarata szerint a szülőfalujában eltemetett Tamási Áron életútját, alkotói pályafutását ismerteti. Az összkép a szomszédos Ábel bölcsője panzió székely kapujának feliratával zárul: „A madárnak szárnya van és szabadsága, az embernek pedig egyetlen szülőföldje és sok kötelessége.” Egyébként ötven éve, az emlékhely létrejötte utáni esztendőben Tamási szülőházát múzeumként nyilvánították, hogy megőrizze az író tárgyi és szellemi jelenlétét. Tamási Áron egy közel százötven éves, faboronás, háromosztatú, zsindeyes házban született 1897. szeptember 19-én. Születésének 125. éve alkalmat nyújt mindannyiunk számára, hogy sírjához elzarándokoljunk, emlékéit ápoljuk a nagyvilágban otthon kereső és találó, szülőföldünkhöz ragaszkodó lelkekkel.

DR. ÁBRÁM ZOLTÁN

Agnus Rádió

24 órán át a világhálón

www.agnusradio.ro

88,3 MHz-en

03-08 és 12-15 óra között
Kolozsváron

Keresztyén cél: közös munkálkodás Isten dicsőségére

Anegyven évig tartó kelet-európai kommunista-ateista hatalom megszűnése után alig telt el néhány év, és különösen Nyugat-Európában szárba szökött a neokommunizmus, a bal-liberális pártok munkálkodása. Uralmuk alá akarják vonni a keresztyén kultúrában nevelkedett és kiteljesedett Európát, megfosztani azt keresztyén jellegétől. Ahonnan csak lehetett, eltüntették a keresztet, a keresztyénség szimbólumát. Jelenleg törvénytervezeteket nyújtanak be a keresztyén ünnepnapok megszüntetésére, és nagy erővel munkálkodnak az ember és család

Isten rendelése szerinti önazonosságának megváltoztatásán. Szabaddá akarják tenni magukat mindattól, amit az egyház tanít és képvisel. Megpróbálják a saját maguknak megfelelő modell által lehetetlenné tenni mindazt, aminek keresztyén jellege és ereje van.

De az egyház nem olvadhat fel, nem szűnhet meg, a hívők Jézus testének élő tagjai szeretnének maradni. Az egyházat nem lehet kisajátítani. Ez Krisztus tulajdona, s ezért a pokol kapui sem vehetnek rajta diadalt. Ő tulajdon vérével szerezte, igéje és Szentlelke által gyűjti össze

a világ kezdetétől a világ végéig, oltalmazza és megtartja. Erre hív minket munkatársaiul azokkal a kegyelmi ajándékokkal, amelyekkel felruházott. Az ezekkel való munkálkodásunk a mi protestálásunk azzal szemben, ami feszültséget, szakadást és széthullást eredményez egymás között. Mert a keresztyén cél az a közös munkálkodás, amely mindenki javát, megelégedését és Isten dicsőségét szolgálja. Ez a mi válaszunk minden mással szemben. Nem az ismeretlen, az Istentől idegen felé való hajlás által válunk igazán emberré. Csak úgy létezünk megmaradás, élet és üdvösség, ha életünk „el van rejtve együtt a Krisztussal Istenben” (Kolossé 3,3). Benne maradva leszünk nélkülözhetetlen érték abban a közösségben, amelybe beleszülettünk. Érték a jólét megvalósulásához, a békés együttlét létrejöttéhez.

Az egyház Isten gyermekeinek a közössége, Isten népe, útban levő közösség egy új világ felé. Az egyház Krisztus teste, ahol azt lehet megélni, amit sehol máshol. Az egyház nem maga Isten országa e földön, de azt akarja megvalósítani, mert az ő országa igazság, békesség és Szentlelek általi öröm. Más megoldás nincs a felmerülő kérdéseinkre. Tévelygéseinkre nincs az áldott orvosnál, Jézusnál jobb gyógyító. Az egyház az embereket hitre és megtérésre hívja, hogy el ne vesszenek. Vissza az élet vizének buzgó kútfejéhez, Krisztushoz. Ő az út, az igazság és az élet. Ő tegnap és ma és mindörökké ugyanaz.

Keresztállítás a vajdasági Törökbecsén. Nyugaton viszont a keresztyén szimbólumokra koloncként tekintenek

| SZÉKELY JÓZSEF ny. lelkipásztor |

Felhangosított életünk

Még a kétezres évek elején is lehetett beszélgetni, önfeledten, belemelegedve társalogni egy-egy asztaltársaságban. Ma azonban már percek múltán feladjuk. Győz a hangerő, kényszeredetten, keserű tekintettel hátradőlünk, eszegetünk, iszogatunk, aztán jobb híján

belefeledkezünk a telefonunk simogatásába. Évekkel ezelőtt az ünnepségek, bállok, zenés rendezvények várt pillanatai, sőt csúcspontjai voltak a találkozások, amikor összefuthattunk rég látott ismerősökkel, és akár órákra belefeledkezhettünk a dolgok, az életünk ki- és meg-

A felhangosított életünkkel párhuzamosan a jóízű beszélgetések egy csapásra kimúltak, nem tudni, mi az oka.

”

beszélésébe. Ki hol tart, mivel foglalkozik, hogy van a család.

A felhangosított életünkkel párhuzamosan ezek a jóízű beszélgetések is egy csapásra kimúltak. Nem tudni, mi az oka, de manapság mindenütt ezzel a jelenséggel, a felhangosított élettel, ünneppel, eseménnyel találkozni a résztvevők korosztályától függetlenül. Az elején, ahol volt némi részünk a szervezésben, még próbálkoztunk kérlelni a zenészeket: vegyék már csendesebbre, csak annyira, hogy halljuk egymást, hadd beszélgethessenek az emberek, mert erre is van igény ilyenkor, de hiába. Azt vettem észre, egyre többször húzódok be a konyhák csendjébe, ahol bár sürgölődés-forgolódás van, zajlik az élet, mégis van idő beszélgetni, csendben lenni, figyelni a szemben ülőre.

Valami észrevétlenül elromlott az életünkben. És csak a fülfájdító hangzavar maradt. Meg nem fogalmazott, ki nem mondott szavakkal. El nem hangzott beszélgetésekkel.

Napjainkban a koncertekről egyre több fiatal távozik ideiglenes vagy részleges halláskárosodással

| FÁBIÁN TIBOR |

Örömet okozni boldogságot jelent

1. | Lehet, ennek köszönhetően sem zaklatnak bennünket. Gyülekezeti vallásórára jártunk, majd konfirmációs felkészítőre. Szorgalmas kislány voltam, tanultam a Heidelbergi Kátét, szerettem szavalni, énekelni. Néhai lelkipásztorom, dr. Bustya Dezső és felesége, Erzsike néni nagy szeretettel édesgetett Isten közelébe, ünnepélyeken verset mondtam, műsorokban különböző feladatokat kaptam. 1979-ben konfirmáltam, és teljesen egyértelmű volt, hogy utána bekapcsolódom az ifjókörbe. Nemcsak bibliaórára, istentiszteletre jártunk, kirándultunk, táboroztunk együtt, hanem a gyülekezeti életben is jelen voltunk. Akkor még csak azt tudtam, jó Istenhez s az ő közösségéhez tartozni. Marosvásárhelyen a Bolyai Farkas líceumban osztálytársaimmal sokszor beszélgettünk istenhitről és fizikai törvényekről, teremtésről és evolúcióról, különböző filozófiai kérdésekről, nézeteim és hitvallásom miatt sohasem kért senki számon. Azokban az években kaptam első bibliámat – olvasni, jegyzetelni kezdtem. Tanultam, figyeltem és megbizonyosodtam. Ma azt mondanák, átmosták az agyamat, de én tudom, hogy Isten megajándékozott a hittel, ami aztán egész eddigi életemben elkísért, és mindenhez erőt adott.

– Lelkipásztor férje korán, mintegy 25 éve hunyt el fiatalon. Mi adott erőt a folytatáshoz?

– Férjemmel az ifjúsági közösségben ismerkedtem meg. Segédlelkésze volt a gyülekezetnek. Amikor igent mondtam a lánykérésre, tudtam, hogy nem csak a házastársi kapcsolatot vállalom, hanem egy teljes szolgálatot. Nem születtem lelkész családba, de természetesen jött az, hogy miben segíthetek a férjemnek a gyülekezeti munka során. Visszatekintve elcsodálkozom azon, hogy honnan volt eröm annyi mindent csinálni egyszerre: részt venni a gyerek-, ifjúsági munkában, kórust vezetni, nőszövetségi bibliaórát tartani, s másnap felülni a kora reggeli buszra és órákat tartani a szomszéd falu iskolájában. Férjem halálával feje tetejére állt az életünk. Tizenegy éves fiammal magunk mögött hagytuk a parókiát, az iskolát, a munkahelyemet, a gyülekezeti közösséget, a barátokat. Megváltoztak életkörülményeink, anyagi helyzetünk, érzelmi-lelki állapotunk, csak egy dolog maradt meg életünkben: a bizonyosság, hogy Isten minden élethelyzetben velünk van. Ezt tapasztalhattuk meg, amikor a férjem munkatársai, holland barátaink és családom segítségével új lakást vásárolhattunk, összel a fiam új iskolában, én új szakmában, új munkahelyen kezdünk. A régi életünkből hozott ígés tábla új lakásunk falát díszítette, amelyen János 8,28 verse állt: „Tudjuk pedig, hogy azoknak, akik Istent szeretik, minden javukra van”. Hálás vagyok Istennek, hogy fiam felnevelése mellett feladatokat s azokhoz erőt is kaptam, amelyek segítettek a túlélésben, és megóvtak az összeroppanástól.

– Jelenleg a marosi egyházmegye titkárnője és nőszövetségi elnök is, korábban tanított matematikát. Melyik munka, foglalkozás okozta a legnagyobb örömet?

– Számtantanárnak tanultam, tíz évet tanítottam, nagyon szerettem. Férjem halálakor feladtam a tanári állásom, és az esperesi hivatal adminisztratív munkakörét fogadtam el, azóta is

Fotó: Berekméri Gabriella

azt végzem. Mindig szerettem dolgozni, nagyon el kellett fáradnom ahhoz, hogy teher legyem számomra a munka. A hivatalos munkaköröm mellett a nőszövetségi szolgálat önkéntes szolgálat. Hogy melyik okozta a legnagyobb örömet? Számomra az volt az öröm, ha örömet okozhatam, ha segíthettem, bármelyik munkahelyen. Tanárként örömet jelentett, ha a diák megszerette a matematikát. Nőszövetségi elnökként hálás voltam, ha jól sikerült egy-egy rendezvény, ha eszköz lehettem az asszonyok lelki élményének előidézésében. Talán az ügyviteli munkával járó esperesi titkári munkakörben találtam kevesebb örömet, de kárpótolt a sok önként vállalt feladat.

– Hosszú évek óta egyházkerületünk nőszövetségének elnöke. Mit jelent számára e szolgálat?

– Harminc évvel ezelőtt jelen voltam az erdélyi nőszövetség újjáalakulásán. Ennek hatására a gyülekezeteinkben is megalakítottuk a nőszövetségi csoportokat. Azóta nagy örömmel végzem e szolgálatot, mert úgy érzem, tennem kell. 2012-ben egyházkerületünk nőszövetségi elnökének választottak, előtte egyházmegyei elnök és egyházkerületi alelnök voltam. Számomra a tisztség inkább feladat, mint státusz. Amikor elvállaltam e tisztségeket, úgy gondoltam, főleg a szolgálat megszervezésében, népszerűsítésében tudok majd segíteni. 2007 óta munkatársaképzőket tartottam nőszövetségi tagok számára, mert szerettem volna továbbadni azt a tudást, információt, amelyet képzéseken szereztem, illetve megismertetni a tagságot olyan eszközökkel, módszerekkel, amelyek hatékonyabbá tehetik a szolgálatot. Érdekes volt 15 évvel ezelőtt egyházi körökben, nőszövetségben logisztikáról, eszközökről, hatékonyságról beszélni, mert mi nem ezekkel a módszerekkel dolgoztunk. Sokszor mindent csak a Szentlélekre bízánk, hogy ő végezze el munkánkat, de Isten bennünket is feladattal bíz meg, s azt kötelességünk minél hatékonyabban elvégezni. A Szentlélek segít ebben, és áldását adja rá. Szolgálatom másik célja, hogy minél több laikus bevonjunk a nőszövetségi munkába. Az egyetemes papság elve szerint hiszem, hogy mindnyájan Isten mun-

katársai vagyunk, egymással együttműködve, feladatunk van Isten országának építésében. A feladat elvégzésében mindenkinek Istentől kapott adottsága szerint kell részt vennie. Jó, ha felfedezzük magunkban, mivel tudunk a nőszövetség hasznára lenni.

– Mi a legfontosabb feladata a nőszövetségnek?

– Az egyház földi küldetésének beteljesítésében a nőknek is fontos feladatuk van. A társadalmi viszonyok, a megváltozott világnézet visszassága ma még inkább arra sarkall, hogy kitartsunk a keresztyén értékek mellett. A nőszövetségi tag elsődleges feladata az isteni zsinórmérték szerint élni e világban azon a helyen, ahová Isten helyezte őt nőként, anyaként, feleségként vagy bármilyen szerepben. Nem könnyű feladat, nagy kihívás ma e szép, hangzatos mondatokat lefordítani a mindennapi életre. Márpedig ez a mi igehirdetésünk, amit leg hamarabb a hétköznapiakban kér számon rajtunk a világ. Úgy kell élnünk, hogy közben tudjuk: Isten az, aki fenntartja és igazgatja e világot. A nőszövetségnek továbbra is az egyház Krisztusra mutató, gyülekezetépítő munkáját kell segítenie, végezve a szeretetszolgálatot, figyelve a családokra, szükségben szenvedőkre, a teremtett világra. Sokszor háttérmunkát végez, de jól van ez így. Erdélyi nőszövetségként feladatunk van nemzeti öntudatunk, hagyományaink, kultúránk megőrzésében, megerősítésében is, aminek legjobb módja, ha megéljük azokat. A tevékenység általában gyülekezeti szinten történik, egyházkerületi szinten közös programok, lelki feltöltődés, megerősítés alkalmait szervezzük meg.

– Van-e vezérigéje az életben?

– Életem különböző szakaszaiban más-más bibliai idézet volt bátorítóm, erősítóm, kapaszkodóm. Kedvenc bibliai részem Jézus hegyi beszéde és boldogmondásai. Az utóbbi két évtizedben főleg a nőszövetségi szolgálatra, de magánéletemre is a Mt 5,16 verse volt hatással: „Úgy fénnyeljék a ti világosságtok az emberek előtt, hogy lássák a ti jó cselekedeteiteket, és dicsőítsék a ti mennyei Atyátokat”.

A református oktatás éve

Kézdivásárhelyi kollégium: „Merjünk nagyok lenni”

A székelyföldi iskola Csiha Kálmán püspök nevét vette fel

1. | **A** Csiha Kálmán Református Kollégium a kézdivásárhelyi egyház-község, az egyházkerület, a Kovászna Megyei Tanfelügyelőség és a Bod Péter Tanítóképző közös együttműködésének gyümölcse, az idei névadással pedig az alapítást kezdeményező püspök előtt tisztelegnek. 1994 őszén a tanítóképző tagozataként indult az első református felekezeti osztály Szentgyörgyi Zsombor helyi lelkipásztor és Baka Mátyás igazgató kezdeményezésére. 1994–1998 között évfolyamonként egy-egy felekezeti osztály működött, de a diáklétszám évről évre növekedett. 1998 őszétől 112 diákkal önállósodott a város egyedüli felekezeti oktatási intézménye, és bár továbbra is a tanítóképző épületében működött, saját iskolazászló és címer is hirdette a haladást.

Jelentős fordulópontra érkezett el 2001-ben: önálló jogi státuszt kapott az iskola, amelynek vezetését Farkas Ferenc történelemtanár vette át, aki máig vezeti az intézményt. Ezután az intézmény egyre erősödött, diákjai hazai és nemzetközi, egyházi és világi versenyeken, eseményeken egyaránt részt vettek, élénk közösségi élet alakult ki. Az iskola megtartotta küldetését, hogy átadja a fiataloknak a keresztyén hit értékeit, a vallásos jelleg mellett pedig továbbra is diákközpontú, emberközelit maradjon. A fennmaradáshoz, az akadályok leküzdéséhez a szülői közösség, helyi közigazgatási és civil szervezetek, az egyházkerület és a megyei tanfelügyelőség is készségesen hozzájárult.

A Gábor Áron Műszaki Oktatási központ épületébe 2004-ben költözött az intézmény, 2008-ban pedig végre saját épületként a Petőfi Sándor Általános Iskolát vehette használatba ötven évre a helyi önkormányzat jóvoltából. Az ingatlan felújították, az oktatás zökkenőmentesebben haladt, a teológiai osztályba pedig évről évre túljelentkezés van. 2012-től óvodával bővült az intézmény, így a vezetők újabb lépést tettek az áhított iskolahálózat kiépítése felé, hogy a kezdetektől az érettségiig kísérhessék diákjaikat. 2021-től nagyszabású munkálatokat végeztek a magyar kormány és az egyházkerület támogatásával: a kollégium új épületszárnnyal gazdagodott, amelyben három osztályterem mellett egy modern tornacsarnok is helyet kapott, az udvaron pedig leleplezték Csiha Kálmán püspök mellszobrát.

Az elmúlt évi adatok szerint az intézmény 232 diák neveléséért, valamint két óvoda hat csoportjában további 101 kisgyerekért felelt. Az óvónőkkel együtt 25 tanár és hét alkalmazott tevékenykedik a kollégiumban, amelynek nyolc líceumi (természettudományok és teológia) osztálya van – számolt be az adatokról Farkas Ferenc igazgató, aki jövőbeli célként az említett iskolahálózat kiépítését emelte ki. A jelenleg használt ingatlan újabb épületét kérték ugyanúgy használatba a helyi önkormányzattól, hogy felújíthassák, és elindíthassák az elemi osztályokat. Idővel azt szeretnék, hogy

Az idén nyáron tartott ünnepség alkalmával az iskola udvarán felavatták Csiha Kálmán mellszobrát

Fotó: Kiss Gábor

általános iskolai osztályaik is legyenek, de ezt egyelőre álomként dédelgetik.

Farkas Ferenc már 21 éve vezeti a kollégiumot, a helyi egyházközség felkérésére vállalta a feladatot, és bár az elején kihívás volt, határozottan állítja: sosem bánta meg. „Hivatásomnak érzem, és továbbra is szeretném úgy végezni, ha Isten megengedi” – tette hozzá az igazgató. Úgy véli, a felekezeti oktatásnak nagy szerepe van a világban: „napról napra látom, hogy a vallásos nevelésű diákok sokkal jobban megállják a helyüket, felelősséggel tartoznak a társadalomnak. Életre neveljük őket, és a régi diákok mindig elmondják, hogy sokat jelentett számukra ez a háttér.”

Bár római katolikus vidéken működik a református kollégium, több katolikus diákja van, mint protestáns, a szabályokat, értékrendet mindenki elfogadja, és a többi kollégiumhoz hasonlóan „Békesség Istentől” köszönés hangzik fel a találkozásokkor – fejtette ki Farkas Ferenc. Kicsi iskola lévén családias hangulat uralkodik az intézményben, mindenki ismer mindenkit, és a közösségi élet is aktív: diákpresbitérium, ifjúsági zenekar és néptáncgyűttes is működik, megemlékeznek a nemzeti ünnepekről, közösen vannak jelen a templomban a nagy ünnepeken, jó kapcsolatot ápolnak több magyarországi iskolával, de a szülők és tanárok is aktívak, például együtt rendeznek farsangi találkozót.

„Érdekes helyzetben van a kézdivásárhelyi kollégium, hiszen a gyerekek 75 százaléka katolikus, így kicsit másképp működik itt a szolgálat” – mondta el Bartos Károly komolói lelkipásztor, aki hat éve szolgál iskolalelkész-ként. Bibliaismereti órákon igyekszik kapcsol-

latba kerülni a diákokkal, azonban kihívás, hogy a fiatalok szemében ne ütközzön a tanári és lelkigondozói szerepkör, hiszen nehéz megnyílni annak, aki számonkér. Ennek ellenére sikerült jó kapcsolatot kialakítani a diákokkal: „Sokat beszélgetünk, és igény is van rá, mert ez egy érzékeny generáció. Képlekeny és zavaros világban kell nekünk értékeket átadni, mert nagy szükségük lenne az egyértelmű kapaszkodókra.” Az iskolalelkész hozzátette, próbálják megmutatni a diákoknak, hogy a körülöttük levő valóság jóval több, mint amennyit látnak, hiszen e változó közegben Isten és Jézus szeretete állandó.

Bartos Károly a diákpresbitérium szerepvállalásáról is beszámolt: a különböző események szervezése mellett több alkalommal gyűjtést rendeztek súlyos betegségekkel küzdőknek, a heti áhítatok után pedig perselypénzt szednek, ebből táncokat fogadnak, iskolarádiót működtetnek, így az adományokat a közösség javára fordítják. „Fontosnak érzem, hogy a diákoknak legyen lehetőségük a kibontakozásra. A román tanügyi rendszerben csak az anyag átadásán van a hangsúly, ezért is bátorítjuk a fiatalokat, merjenek javasolni, kezdeményezni, merjék kipróbálni magukat” – fejtette ki az iskolalelkész, majd hozzátette: „úgy gondolom, azzal segítünk igazán, ha lehetőséget adunk nekik megtalálni saját magukat egy olyan közegben, ahol szabad tévedni.”

„Merjünk nagyok lenni” – Széchenyi István idézete a kézdivásárhelyi kollégium mottójává vált az évek során, és az intézmény valóban egyre nagyobbá válik fizikailag és lélekben egyaránt.

Örömmel – Válts irányt! IKE Fesztivál

Idén nyáron július 5–9. között új helyszínen, a zeteváraljai Deság Resortban és környékén tartotta egyházkerületünk ifjúsági szövetsége a Válts irányt! IKE Fesztivált. A rendezvény 2011-ben indult Szovátán, ahol három alkalommal szerveztük meg, majd 2018-ban a helyszín Nagyenyedre költözött. A járványügyi szabályozások miatt 2020-ban online tartottuk meg, ezt követte az ötödik, személyes jelenléttel.

Az IKE Fesztivál minden évben egy mottó köré épül, amellyel célunk, hogy keretbe foglal-

juk a rendezvényt – idén a témamunkacsoport az örömmel témát javasolta. Isten örömmel teremtett minket: ezt nem csupán onnan tudjuk, hogy jónak gondolt mindent, amit teremtett, hanem abból is, hogy nevetve is Isten képmásai vagyunk. Ő ránk néz, és öröm tölti el: „ők az én gyermekeim”. Végző soron pedig ide kell eljutnunk: örülünk annak, hogy látjuk az Urat mosolyogni. Ez az örömünk forrása, így teljes az.

Isten öröme bennünk – innen indultunk kedden, és a felszínes örömtől a gondoskodó

örömig, az álhirtől a jó hírig, a karanténtól a közösség napi témák vezettek el a szombati záró alkalomhoz. Ahol újra együtt, úrvacsorai közösségben lehettünk, és közösen juthattunk el a hetet lezáró gondolathoz – a mi örömünkhöz Istenben. Öt napon keresztül mintegy kilencven programpontra várta a részt vevő fiatalokat, gyerekeket, felnőtteket: áhítatok, előadások, műhelyek, dicsőítések, különböző foglalkozások, állandó lelki programok (imaösvény, imasátor, láthatatlan színház) során tapasztalhattuk meg magunk, mások és Isten örömét. Így lett kerek az a Válts irányt! IKE Fesztivál, ahol a Színpadon, a Csicsergő gyerekprogramokon, a HangÁrban, az Előtérben, a Műhelyben, a Hétköznapiiban, a Láthatatlan színházban, az Imaösvényen és az Imasátorban, azaz nyolc helyszínen párhuzamosan 86 programpontra szolgált 117 önkéntes. Közülük kiemelnénk azt a harminc főből álló csapatot, a főstábot, amely két évig önkéntesen és lelkesen dolgozott azon, amit az idei fesztiválon megtapasztalhattak a résztvevők.

Hisszük, hogy résztvevők és szervezők egyaránt örömmel voltak egy közösség tagjai, és hálások vagyunk, hogy sok év kihagyás után ismét megtapasztalhattuk közösségünk erejét. Bízunk abban, hogy ezek az alkalmak megerősítik abban az ifjúsági szervezetet, hogy a pár közösen eltöltött nap után tovább folytatódjon a szolgálat a 15 egyházmegye 250 gyülekezeti csoportjában.

| TUSSAY SZILÁRD, BUKSA EMESE |

Egyél szépen!

Afasírt igencsak közkedvelt a magyar gasztronómiában. Gyakran készítik paradicsommártással, valamilyen krumplis körettel, de hidegtálak népszerű elemei is az ízesített húsgolyók. Ha laposra formázva sütjük őket, szendvicsekben is fogyaszthatók.

A húsból készült fasírtok alapanyaga általában valamilyen darált hús, de süthetjük különböző zöldségek felhasználásával is, sárgarépból, brokkoliból, karfiolból.

Próbáljuk ki ezúttal tonhalból, használjunk hozzá konzervet, amelyet elég, ha villával szét nyomkodunk, nem kell megdarálni. Csepegtessünk le egy nagyobb tonhalkonzervet, és adjunk hozzá 3-4 evőkanál panko morzsát, egy tojást, pár evőkanál frissen facsart narancslevet, sót, borsot és maréknyi pirított napraforgómagot, majd jól dolgozzuk össze ezeket. Formáljunk belőle golyókat, és kevés zsiradékon vagy olajon süssük meg őket. Ha egészségesebb változatra törekszünk, sütőpapíron, lerben is süthetjük, a tonhal eléggé száraz hús, így a rápirult kéreg, amit a serpenyőben sütéskor kap, nagyon ízletes teszi.

Köretként készíthetünk mellé tört krumplit. A sós vízben megfőtt, leszűrt, majd megfőtt krumplihoz adjunk tetszés szerint reszelt parmezánt és a krémesebb állag eléréséhez kevés vajat. Tálaláskor kínáljunk az elkészült étel mellé narancsszeleteket és tartármártást. A mártáshoz használjunk fele-fele arányban majonézt és görög joghurtot, egy fél citrom le-

vében áztassunk el makkáskanálnyi cukrot, és keverjük össze vele. Ízesítsük még sóval, borssal. Ha nagyobb mennyiséget sütünk a

tonhalfasírtokból, vagy maradna belőlük, hidegen, másnap is bátran fogyaszthatjuk, akár salátafeltétként.

| ALBERT BEÁTA |

Tények és tévhitek a medvékről

Beszélgetés Domokos Csaba vadgazdamérnökkel

Az utóbbi években sok rémhírt lehet hallani a medvékről. Ezzel kapcsolatban Domokos Csaba biológust, vadgazdamérnököt, a Milvus Csoport medvékkel foglalkozó programjának koordinátorát kérdeztük.

– A medvékről szóló hírek erősen megosztják az embereket. Egyesek szerint ki kell löni őket, mert sokan vannak, a másik oldalon a természetbarátok próbálják védeni az állatokat. Mi a helyzet a medvékkel?

– A helyzet sokkal árnyaltabb, mint gondolnánk. Az utóbbi időben e kérdés az erdélyi társadalom jelentős részét megosztotta, szerintem a valóság valahol félúton van. 2004 óta foglalkozom medvékkel, és soha nem láttam ahhoz hasonlót, amit az elmúlt években. Egyik erdélyi hírportálon szinte 300 cikk jelent meg medvékről egy év alatt – ezek mind medveellenesek voltak, és sok cikk már úgy kezdődik, hogy a medve túlszaporodott. A legfontosabb az, hogy továbbra sem tudjuk, mennyi medve van. A sajtóban sokszor kész tényként kezelik azt, hogy a medveállomány túlszaporodott, és ezzel összefüggésben megnövekedtek az általuk okozott károk. Pedig nem tudjuk kijelenteni, hogy a medveállomány megnőtt, az viszont tény, hogy valóban vannak olyan helyek, ahol a faj megjelent. Például a Mezősége, Marosvásárhelytől nyugatra Kolozsvár irányába. Fontos megérteni, hogy a Mezőség is valamikor a medve elterjedési területe volt. Bizonyos helyeken Romániában valóban nő az elterjedési területük, de több olyan hely is van, ahol viszont egyáltalán nincs jelen a faj.

– Mennyire függ össze a károk nagysága az állomány méretével?

– Az emberek összefüggésbe hozzák a medvék által okozott károkat az állománynak a vélt nagyságával. Európai tanulmányok azt bizonyítják, nincs direkt összefüggés az állomány

nagysága, illetve a medvék által okozott károk között. Az elmúlt 20 évben például Lengyelországban és Olaszországban a medveállományok kicsik, de stabilak. A medvék által okozott károk viszont az olaszoknál növekedtek, a lengyelekéknél pedig csökkentek. Norvégiában és Svédországban durván megháromszorozódott a medveállomány, és Norvégiában megháromszorozódtak a károk is, amiket a medvék okoztak. A svédekéknél viszont csökkentek a károk, amit a megháromszorozódott állomány okozott. Éppen ezért az általános vadászat nem igazán alkalmas a károk csökkentésére. Ha egyszerűen csak nekiállunk apasztani a medveállományt, ez nem feltétlenül fogja azt eredményezni, hogy az általunk okozott károk is csökkennek. A vadászatnak akkor lehet jelentős szerepe, ha célzottan azokat az egyedeket emeljük ki, amelyek nem félnek az embertől, vagy amelyek ismételt módon károkat okoznak.

– Milyen tévhitek terjedtek el?

– Az egyik az, hogy nálunk sok ember szerint több medvefaj létezik. Valójában csak a barna medve él nálunk. Nincsenek hangyászmedvék, minden medve nagy előszeretettel fogyasztja a hangyákat. Mint ahogy nincsenek vérmedvék sem, minden medve fogyaszt húst a növényi

táplálékon kívül. Ezek mellett a tudatos erdőki-termelés sok esetben pozitív a medvék számára, élőhelyet meg táplálékforrást jelent nekik.

Megjelennek néha olyan cikkek, hogy annyi medve van már, hogy beköltöztek a temetőbe a falvak közelében. Van ilyen jelenség a medvéknél a párosodási időszakban, ami május közepétől június közepéig tart. A hímek megölik a nem tőlük származó bocsokat. A nőstény medvék ezért, hogy megvédjék a kicsiket, a párosodási időszakban gyakran közel húzódnak az emberi településekhez. Volt olyan nyakörves medvének, ami egy forgalmas úthoz húzódtott közel. Ezt azért teszi, mert a potenciálisan veszélyes hímek, amelyektől nem tudja megvédeni a kisbocsokat a nőstény medve, általában óvatosak, és nem mennek közel az emberi létesítményekhez. A városba bejáró medvék esetében az figyelhető meg, hogy a fiatal, elsősorban hím egyedek merészkednek be.

Az állat az év jelentős részét barlangban vagy valamilyen formában telelással fogja tölteni, ilyenkor nem táplálkozik, és nem fogyaszt vizet sem, egyszerűen a felhalmozott zsírtartalékokból él. Ezért sokat kell ennie ahhoz, hogy erre felkészüljön, ez látszik például a károkon is. Minden évben nyártól kezdenek erőteljesebben növekedni az emberek által jelentett káresetek, majd ősszel, ha van elég természetes táplálék, a károk visszaesnek, ha nem, akkor van egy további hulláma a medvék által okozott károknak, amíg elvonulnak telelni.

Arról is szoktak beszélni, hogy sok állat nem telel. Megfigyeléseink alapján ugyanúgy telelnek, a kisbocsok is a barlangban születnek. Néhány fiatal egyed aktív marad egész télen, mert még nem tanulta meg, hogyan kell az energiára vigyázni. Az még kérdéses, hogy a klímaváltozás milyen hatással lesz az állatokra.

A másik tévhit szerint a nyugat-európaiak azt hiszik, hogy Romániában nagy kiterjedésű vadonok vannak. Ez nem igaz. Sokat hallunk arról, hogy megfogjuk a medvéket, számúzzuk őket a magas hegyekbe, ott nem találkoznak az emberekkel, és boldogan élnek. Ha azt akarjuk, hogy a faj megmaradjon, a hangsúlynak az együttélésen kell lennie. Tehát azok az állatok is, amelyek félnek az embertől, és tartják a távolságot, közel jönnek hozzánk. Erre a magyarázat: e kultúrtájakon, a természetes kaszálókon, legelőkön, amelyeket az ember tart fent, nekik sokkal jobb táplálkozási lehetőségeik vannak, és az erdőben is, amikkel mi gazdálkodunk, szintén jobb táplálkozási lehetőségek vannak.

– Mi lehet a megoldás?

– Hosszú távon, ha azt akarjuk, hogy a faj megmaradjon, valamilyen szinten tolerálnunk kell a jelenlétét. Ezért tartom károsnak azt, hogy a sajtóban mindig csak a negatív hírekre összpontosítanak.

A téves információkat belesulykoljuk az emberek fejébe, azt, hogy túlszaporodott a medve. Nem akarom azt állítani, hogy nem léteznek problémák. De aki csak a sajtóból szerez információt, az elképzelni sem tudja az ember-medve együttélést. Szerintem meg kell találni a lehetőségeket az együttélésre, mert nálunk nincs hely, ahova száműzni lehet őket.

Megszokott helyzet? A barna medve valószínűleg nem tudásvágyból akarja átugrani az iskola kerítését

Új búzakoszorú Magyariskapuson

Gyülekezetépülés csak közösségi munka által történik

„Ahogy a búzakoszorút kötötted, / Beleföntad a benned érő csöndet, /
Búzád nem fogja rozsdá, De szőkül, ahogy szőkül, szál a szálra, /
Fonat lesz, sokat tudó, / Eldobható, szalma szerelem-csomó.”
(Seamus Heaney: Búzakoszorú)

A templomban levő búzakoszorút elődeinktől örököltük, és az ezzel járó összetartó hagyományt igyekszünk továbbvinni. Egy búzakoszorúnak több jelentése van. Üzenethordozó az anyaga, amiből készül, a formája, amit jelképez, és az elhelyezése a liturgikus templomtérben. A búza az új termést és az abból készülő új kenyeret, a mindennapi betevő falatot, megélhetést, az életet jelképezi. Harang formája a templomba hívásról, lelki harangozásról, az isteni áldásról szól. A fentről lefele ereszkedő, kiszélesedő koszorú rész jelzi Isten gondviselését életünk felett. A búzakoszorú a templom közepén van, a szószékkel szemben, a hajó és szentély találkozásánál.

Középen van. A református istentisztelet középpontja az ige és igemagyarázat. Úgy is felfoghatjuk, hogy eszünkbe juttatja Jézus szavait: „Nemcsak kenyérrel él az ember, hanem minden igével, amely Isten szájából származik” (Mt 4,4). A templomhajón átvonuló férfiak a szentélybe, az üldőhelyükre menve mindig a koszorú alatt vonulnak át. Mivel az úrasztala és az úrvacsorai tér a szentélyben van, minden sákramentumos istentiszteleten a gyülekezet is ott vonul át, alatta tartózkodik. A búzakoszorú magyarságtudatunkra és a golgotai keresztfán bűneinkért meghalt Krisztusra mutat. Az alatta való átvonulás reménysége, Isten áldása kíséri egész földi életünket. Ilyen jelentéstudattal a háttérben ragaszkodunk a búzakoszorú jelenlétére a templomban.

Milyen jelentősége van időnként újra elkészíteni? – kérdezhetnénk. Minden földi dolog egy idő után elavul, még ha a vers azt is mondja: „búzád nem fogja rozsdá”. Azonban e szolgálatnak legnagyobb értéke a hívek kétkezi munkája és annak gyümölcse. Amit két kezünkkel készítünk, azt

jobban értékeljük. Templomunkért valamit közösen tenni, ugyanazért a célért többen dolgozni felemelő érzés. A búzakoszorú készítése a közösségépítés, gyülekezetépítés gyakorlati formája, ahogy a vers mondja: „ahogy a búzakoszorút kötötted, beleföntad a benned érő csöndet”.

Csőnd van-e bennünk? Mit fontunk a koszorúba? Reménységünk szertartás békességet, hitet és szeretetet. Amikor készen kapunk valamit, talán nem érezzük teljesen a miénknek. Amikor viszont két kezünkkel fáradva, idegeskedve, különböző véleményeket összehangolva, napról napra munkálkodva készül el a búzakoszorú, az ember hatalmas érzelmi-lelki győnyörűségét leli benne. A hívekkel való naponkénti találkozás, a közös tervezés, beszélgetés, véleménycsere közelebb vittek egymáshoz. Az idősebb asszonyok tapasztalata, a középkorúak kitartása, a fiatalok lelkesedése és a gyerekek öröme tette teljessé a közös munkát. Gyülekezetépülés csak közösségi munka által történik.

Köszönetet mondunk annak a családnak, aki az új búzát biztosította, a szállítóknak, a koszorúfonás és -készítés helyszínét biztosítóknak. És köszönet azoknak az asszonyoknak, akik az előkészítő, majd a fonó munkát végezték. Elismerés illeti azon férfiakat is, akik felvitték és felfogták méltó helyére, a templomba az új búzakoszorút.

„És legyen az Úrnak, a mi Istenünknek jó kedve mirajtunk, és a mi kezünknek munkáját tedd állandóvá nekünk, és a mi kezünknek munkáját tedd állandóvá!” (Zsolt 90,17) Legyen hála ezért Istennek!

GOMBÁR SÁNDOR

Hirdetés

Úrvacsorai kiskehely
rozsdamentes anyagból,
generációkon átívelő
használatra

www.szekelymuvek.hu
E-mail: szekely94bt@gmail.com
Tel: +36 30299 5129

**Toronyjavítás
-festés
-bádogozás**

LUKÁCS ALPIN'S

0744 612 079

*Kalotaszegi
Orgonaépítő
Manufaktúra*
vállal

orgona- és harmóniumjavítást, hangolást,
építést és átépítést, illetve
keres kidobásra (telt, javíthatatlan hangszereket,
továbbá gyümölcsfa- és bukszustörzset.

Kovács Tibor
tel: 0742-503.803, tajpankov@yahoo.com
<https://www.facebook.com/Orgonarestauralas>

ÜZENET

ISSN 1223-8848

Az Erdélyi Református Egyházkerület gyülekezeti lapja

A szerkesztőség címe: 400158 Kolozsvár, Eötvös utca (str. Constanța) 1-3. sz.

Telefon: 0731-019404 • Drótposta: uzenet@reformatus.ro

<https://reformatus.ro/mediatar/kiadvanyok/uzenet> • Főszerkesztő: Somogyi Botond

Kéziratot nem őrzünk meg és nem küldünk vissza. • A lapban megjelent cikkek nem feltétlenül a szerkesztőség véleményét tükrözik.

Tipográfia: IDEA PLUS

Készült az Erdélyi Református Egyházkerület Misztótfalusi Kis Miklós

Sajtóközpontjának nyomdájában • Felelős vezető: Dávid Zoltán

